Lietas arhīva Nr. AA43-0549-20/7
ECLI:LV:ADAT:2020:0514.A420145219.12.S

ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr. A420145219
AA43-0549-20/7

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020. gada 14. maijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Valda Zommere,
tiesneses Ilze Amona un Kristīne Kalvāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ tiktu atzīta par Latvijas nepilsoni, un nemantiskā kaitējuma 3000 *euro* atlīdzinājumu pieteicējas ģimenei, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 24. oktobra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Latvijas nepilsonei /pers. B/ 2017. gada /datums/ Latvijā, Rīgā, piedzimusi meita /pers. A/. Pieteicējas /pers. A/ māte /pers. B/ 2017. gada 12. decembrī iesniedza Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē (turpmāk – pārvalde) iesniegumu, kurā lūdza reģistrēt /pers. A/ kā Latvijas nepilsoni.

Administratīvais process iestādē noslēdzās ar pārvaldes 2019. gada 18. janvāra lēmumu Nr. /numurs/ (turpmāk – pārsūdzētais lēmums), ar kuru atstāts negrozīts pārvaldes amatpersonas 2018. gada 12. decembra lēmums Nr. /numurs/, ar kuru atteikts atzīt pieteicēju par Latvijas nepilsoni.

Pārsūdzētais lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[1.1] Likuma „Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" (turpmāk – Nepilsoņu likums) subjekti ir arī šā likuma 1. panta pirmajā daļā minēto subjektu bērni. Uz Nepilsoņu likuma 8. panta otrajā daļā minētajiem subjektiem ir attiecināms likuma 1. pants. Ministru kabineta 2004. gada 14. decembra noteikumi Nr. 1011 „Latvijas nepilsoņa statusa noteikšanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr. 1011) nosaka nepilsoņa statusa noteikšanas kārtību un konkretizē iesniedzamos dokumentus arī attiecībā uz likuma 8. panta otrajā daļā minētajām personām.

[1.2] Lai personu atzītu par Latvijas nepilsoni, jāizpildās būtiskam priekšnosacījumam – persona nav un nav bijusi citas valsts pilsonis. Pieteicējas likumiskajai pārstāvei bija iespēja iesniegt kompetentas Gruzijas iestādes izsniegtu dokumentu, kas apliecina, ka pieteicēja nav un nav bijusi Gruzijas pilsone. Pieteicējas pārstāve dokumentāru pierādījumu tam, ka pieteicēja nav Gruzijas pilsone, nav iesniegusi. Atbilde no kompetentas Gruzijas iestādes nav saņemta. Nav saņemts arī dokuments, kas apliecina, ka pieteicēja nav bijusi arī Krievijas Federācijas pilsone. Pārvaldē nav iesniegti pierādījumi, kas apliecina, ka pieteicējas pārstāvei nav iespējams iesniegt minētos dokumentus.

[1.3] Konkrētais gadījums ir tipisks un nav tāds, ko likumdevējs nav paredzējis, pieņemot konkrēto tiesību normu. Pieteicējas aizskartās tiesības ir samērīgas ar sabiedrības ieguvumu aizsargāt tiesisko kārtību valstī. Pārvaldei lēmuma pieņemšanai ir nepieciešama tāda būtiska fakta konstatēšana, bez kura lēmuma pieņemšana nav iespējama.

[1.4] Sākotnējais lēmums ir tiesisks, neviena kompetentā iestāde to nav atzinusi par prettiesisku. Pārvalde nekonstatē cēloņsakarību starp sākotnējo lēmumu un apstrīdēšanas iesniegumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma iemesliem. Tādēļ nav pamata skatīt jautājumu par zaudējumu atlīdzinājumu.

[2] Pieteicējas likumiskā pārstāve vērsās tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicēja tiktu atzīta par Latvijas nepilsoni, un nemantiskā kaitējuma 3000 *euro* atlīdzinājumu. Pieteikumā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[2.1] Latvijas normatīvie akti ne vien atļauj, bet arī tieši noteic, ka bērns ir reģistrējams ar tādu statusu, kāds ir viņa vecākiem.

[2.2] Pārvaldei ir skaidrs pieteicējas vecāku tiesiskais statuss, savstarpēja vecāku vienošanās ir izklāstīta rakstveidā.

Visi Nepilsoņu likuma nosacījumi ir izpildīti. Neviens normatīvais akts nepieprasa no vecākiem vai pārvaldes kādus papildu dokumentus.

[2.3] Latvijā dzimuša bērna reģistrācijas gadījums noteikumos Nr. 1011 nav minēts. Noteikumi Nr. 1011 ir izdoti uz Nepilsoņu likuma 1. panta pamata, bet likuma 1. pants nav minēts likuma 8. panta otrajā daļā ietvertajā normu sarakstā. Nepilsoņu likuma 1. pants un uz tā pamata izdotie normatīvie akti neattiecas uz ārvalstnieka un nepilsoņa ģimenē dzimušo bērnu reģistrāciju. Tādējādi noteikumi Nr. 1011 nav piemērojami.

[2.4] Pieprasījums privātpersonai, kas nav Gruzijas vai Krievijas Federācijas pilsone, saņemt no attiecīgām ārvalsts iestādēm izziņu, ka tās meita nav Gruzijas vai Krievijas Federācijas pilsone, ne tikai neatbilst veselajam saprātam, bet arī neizriet no Nepilsoņu likuma 8. panta otrās daļas. Pārvalde, kam ir plašākas iespējas nekā privātpersonai, pati informāciju no Gruzijas vai Krievijas nav saņēmusi.

[2.5] Bērna personas koda trūkums būtiski apgrūtina piekļuvi daudziem medicīniskiem un sociālajiem pakalpojumiem, tostarp tiem, kas paredzēti tieši zīdaiņiem.

[2.6] Latvijas Republikai, pildot saistības bērnu tiesību aizsardzībā, jānodrošina tādi apstākļi, kas izslēgtu, ka Latvijā dzimis nepilsones bērns ilgstoši nevar iegūt personas kodu un kļūt par Latvijas tiesību subjektu.

[2.7] Vairākos gadījumos personām, kas atradās situācijā, kas ir līdzīga pieteicējas gadījumam, ar tiesas nolēmumu tika atlīdzināti zaudējumi un nemantiskais kaitējums. Pieteicējas ģimenei atbilstoši tiesu praksei nodarīts nemantiskais kaitējums 1000 *euro*. Provizoriskais materiālais pieteicējas ģimenei nodarītais kaitējums ir 3000 *euro*, kas var mainīties atkarībā no tiesas procesa ilguma un lūguma par pagaidu noregulējuma izskatīšanas iznākuma.

[3] Pārvalde paskaidrojumā par pieteikumu to neatzīst un lūdz noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem, papildus minot šādus argumentus.

[3.1] Pretēji pieteicējas norādītajam noteikumi Nr. 1011 attiecas arī uz jaundzimušajiem. Saskaņā ar noteikumiem Nr. 1011 ir tikai viens izņēmums, kad noteikumu Nr. 1011 3.6. apakšpunkts nav piemērojams, proti, šo noteikumu 4. punktā minētais gadījums.

[3.2] Pieteicējas likumiskie pārstāvji nav darījuši neko, lai paātrinātu procedūru un iegūtu nepieciešamos dokumentus par pieteicējas tiesisko statusu Krievijas Federācijā un Gruzijā. Personas likumiskajiem pārstāvjiem ir lielāka iespēja ātrāk iegūt nepieciešamos dokumentus.

[3.3] 2019. gada 11. februārī saņemta Krievijas vēstniecības Latvijā Konsulārās daļas vēstule, kurā norādīts, ka pieteicēja ir Krievijas Federācijas pilsone no dzimšanas, tomēr personas vecāki jautājumā par Krievijas pilsonību bērnam un ārzemju pases noformēšanu Krievijas vēstniecības Latvijā Konsulārajā nodaļā nav vērsušies. Pieteicēja neatbilst Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punktā noteiktajam, jo pieteicēja ir Krievijas Federācijas pilsone.

[3.4] Nav pieļaujams, ka nepilsoņa statuss personai varētu būt vienlaicīgi ar jebkādas valsts pilsoņa statusu. Tāpat nav pieļaujams, ka personai bez PSRS pilsonības būtu bijusi kādas citas valsts pilsonība. Izņēmumi attiecībā uz bērniem nav pieļaujami.

[3.5] Pieteicējas minētie argumenti nevar būt par pamatu, lai atzītu pieteicēju par Latvijas nepilsoni, nepārliecinoties par viņas tiesisko statusu viņas tēva pilsonības – Gruzijas – valstī.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2019. gada 24. oktobra spriedumu pieteikumu daļēji apmierināja, atzīstot pārsūdzēto lēmumu par prettiesisku un uzliekot par pienākumu pārvaldei izdot administratīvo aktu, ar kuru pieteicēja tiktu atzīta par Latvijas nepilsoni. Tāpat pārvaldei uzlikts par pienākumu atlīdzināt nemantisko kaitējumu 1000 *euro* un zaudējumus 150,54 *euro*. Pārējā daļā pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Nepilsoņu likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts paredz, ka nepilsoņi ir tie Latvijas Republikā dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, kuri nav un nav bijuši citas valsts pilsoņi. Saskaņā ar Nepilsoņu likuma 8. panta otro daļu nepilsoņi ir arī šā likuma 1. panta pirmajā daļā minēto personu bērni, ja šo bērnu dzimšanas brīdī abi viņu vecāki ir nepilsoņi vai viens no vecākiem ir nepilsonis, bet otrs – bezvalstnieks vai nav zināms, vai saskaņā ar vecāku savstarpēju vienošanos, ja viens no vecākiem ir nepilsonis, bet otrs – citas valsts pilsonis.

Konkrētajā gadījumā pieteicējas māte ir Latvijas nepilsone, bet pieteicējas tēvs ir Gruzijas un Krievijas Federācijas pilsonis. Līdz ar to, lai pieteicēju reģistrētu par nepilsoni, ir nepieciešama vecāku savstarpējā piekrišana pieteicējas reģistrēšanai par nepilsoni. Lietā nav strīda par to, ka pieteicējas tēvs lietas izskatīšanas laikā iestādē iesniedza piekrišanu meitas reģistrēšanai par nepilsoni.

[4.2] Lietā nepieciešams noskaidrot, vai pieteicēja nav un nav bijusi citas valsts pilsone. Iestāde pārsūdzētajā lēmumā norāda, ka pieteicējas vecākiem bija pienākums iesniegt noteikumu Nr. 1011 3.6. apakšpunktā paredzētos dokumentus. Minētais apakšpunkts paredz, lai personu atzītu par nepilsoni, persona pārvaldē iesniedz dokumentu, ko izsniegusi pārvaldes noteikta ārvalsts kompetenta institūcija un kas apliecina, ka persona nav un nav bijusi attiecīgās valsts pilsonis, nav šajā valstī saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju un nav pēc 1992. gada 1. jūlija bez termiņa ierobežojuma reģistrēta (pierakstīta) Neatkarīgo Valstu Sadraudzības dalībvalstī, vai dokumentāru apliecinājumu, ka šādu dokumentu nav iespējams iegūt.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicējas vecāki šādu dokumentu iestādē neiesniedza. Vienlaikus iestāde pati pieprasīja informāciju gan no Gruzijas, gan no Krievijas Federācijas.

No Krievijas vēstniecības Latvijā 2019. gada 6. februāra vēstules pārvaldei redzams, ka /pers. A/ var tikt atzīta par Krievijas pilsoni, jo saskaņā ar likuma „Par Krievijas Federācijas pilsonību" 12. panta pirmās daļas „b" punktu bērns ir Krievijas Federācijas pilsonis no dzimšanas, ja viens no vecākiem ir Krievijas Federācijas pilsonis, bet otrs vecāks ir bez

pilsonības. Vienlaikus minētajā vēstulē arī norādīts, ka pieteicējas vecāki nav vērsušies Krievijas Federācijas iestādēs, lai iegūtu bērnam Krievijas Federācijas pilsonību.

Līdzīga satura vēstuli iestāde saņēma arī no Gruzijas atbildīgās iestādes, proti, ka saskaņā ar Gruzijas tiesisko regulējumu persona iegūst Gruzijas pilsonību no dzimšanas, ja viens no vecākiem ir Gruzijas pilsonis, iestāde arī lūdz iesniegt dokumentus par minētās personas dzimšanu, lai pieteicējai šādu pilsonību arī noteiktu.

Tiesa secināja, ka lietas izskatīšanas laikā iestādē un tiesā iestādē ir saņemti abu valstu sniegtie skaidrojumi par pieteicējas tiesisko stāvokli, proti, pieteicējas vecāki ir tiesīgi prasīt noteikt viņu meitai Gruzijas vai Krievijas Federācijas pilsonību. Vienlaikus no iestāžu sniegtajām atbildēm izriet arī tas, ka pieteicējas vecāki šādas darbības nav veikuši. Attiecīgi pieteicēja nav un nav bijusi ne Gruzijas, ne Krievijas Federācijas pilsone. Arī no Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) prakses līdzīgā lietā, uz kuru pamatoti atsaukusies pieteicēja, izriet, ka nepilsoņa statusa zaudēšanas pamats ir piederība citas valsts pilsoņu kopumam, nevis tikai kādas valsts likumā garantētas tiesības personai iegūt šīs valsts pilsonību (*sal. Senāta 2006. gada 7. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-35/2006 9. punkts*). Līdz ar to pieteicēja atbilst tiesību normās noteiktajām prasībām, proti, ir saņemtas ziņas no citas valsts atbildīgajām iestādēm, ka pieteicējai nav šo valstu pilsonība. Tam, ka ārvalstu iestāžu atbildes vēstulēs tiešā tekstā nav norādīts, ka pieteicēja nav un nav bijusi šo valstu pilsone, nav nozīmes, jo no sniegtajām atbildēm nepārprotami izriet, ka pieteicēja nav šo valstu pilsone, nav to pieprasījusi un tādējādi atbilst prasībām, lai tiktu atzīta par Latvijas nepilsoni. Minētais atzīts arī Administratīvās apgabaltiesas 2019. gada 25. aprīļa lēmumā, izskatot pārvaldes blakus sūdzību par pagaidu noregulējumu.

Apstāklim, ka šo informāciju nav iesniegusi pati pieteicēja, nav nozīmes. Ja iestāde pati ieguva lietas izspriešanai nepieciešamo informāciju, tad atteikt piešķirt nepilsoņa statusu tai nebija pamata. Šādos apstākļos, kad iestāde, izmantojot savus resursus, pieprasa kādu informāciju un nav saņēmusi tai vēlamā formā sniegtu atbildi, ir pārmērīgi un nepamatoti šādas informācijas iegūšanas pienākumu uzlikt privātpersonai.

[4.3] Ievērojot iepriekš minēto, pieteicēja ir atzīstama par Latvijas nepilsoni. Spriedumā konstatētie lietas tiesiskie un faktiskie apstākļi pastāvēja jau pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī, tādēļ pārvalde nepamatoti atteica atzīt pieteicēju par Latvijas nepilsoni, līdz ar to pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks. Tas savukārt ir pamats pieteicējas vecāku tiesībām saņemt atbilstošu atlīdzinājumu par viņiem nodarītajiem zaudējumiem un nemantisko kaitējumu.

[4.4] Tiesa precizēja prasījumu par zaudējumu un kaitējuma atlīdzinājumu, nosakot, ka pieteicējas interesēm atbilstošs prasījums ir par zaudējumu 3000 *euro* un nemantiskā kaitējuma 1000 *euro* atlīdzinājumu.

[4.5] Tiesa atsaucās uz Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 7. panta pirmo daļu, kas noteic, ka zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pametums, kas cietušajam radies iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ.

Pieteikuma precizējumā pieteicēja norādījusi, ka zaudējumu pieteicējas ģimenei veido nesaņemtais vecāku pabalsts par 61 dienu, bērna kopšanas pabalsts par 269 dienām, Rīgas pilsētas pašvaldības vienreizējais pabalsts sakarā ar bērna piedzimšanu, kā arī izdevumi par pieteicējas ārstēšanas pakalpojumiem. Precizētais zaudējumu apmērs, piemērojot patēriņa cenu indeksu, ir 4796,50 *euro*.

[4.6] Tiesa, atsaucoties uz Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmo daļu norādīja, lai arī iestādes prettiesiska atteikuma (un tam sekojošas personas koda piešķiršanas novilcināšanas) dēļ pieteicējas māte nav saņēmusi valsts un pašvaldības pabalstus sakarā ar pieteicējas piedzimšanu un kopšanu par visu periodu, par kuru viņai šie pabalsti pienākas, pats atteikuma atzīt pieteicēju par nepilsoni fakts nevar ietekmēt pieteicējas mātes tiesības saņemt viņai normatīvajos aktos noteiktos sociālos pabalstus. Pabalstu piešķiršanu regulējošajos normatīvajos aktos noteiktie pabalstu pieprasīšanas un saņemšanas ierobežojumi attiecas uz gadījumiem, kad bērna vecāki paši ir pieļāvuši nokavējumu. Savukārt gadījumos, ja attiecīgo pabalstu saņemšana likumā noteiktajā termiņā ir bijusi ierobežota vai neiespējama no vecākiem neatkarīgu iemeslu dēļ, piemēram, iestādes prettiesiskas rīcības vai izdota prettiesiska administratīvā akta dēļ (kā tas ir izskatāmajā lietā), atteikums izmaksāt vecākiem pienākošos pabalstus būtu netaisnīgs.

Tiesa norādīja, ka valsts vai pašvaldības nepiešķirtie pabalsti nav uzskatāmi par cietušajam radušos pametumu, zaudējumu. Spriedums par administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku ir pamats privātpersonas tiesībām atkārtoti vērsties iestādē, prasot labvēlīga administratīvā akta izdošanu, proti, pabalstu piešķiršanu par laiku, par kuru pabalsts nepamatoti nav izmaksāts. Jautājumu par nesaņemtajiem pabalstiem pieteicējas māte varēja risināt lēmumu, ar kuriem viņai piešķirti pabalsti daļā, apstrīdēšanas procesā vai joprojām var risināt, atkārtoti vēršoties iestādē par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Proti, persona jebkurā brīdī ir tiesīga atkārtoti vērsties iestādē ar iesniegumu par administratīvā akta izdošanu, ja iepriekš tāds pats iesniegums ir noraidīts (pozitīvu administratīvo aktu izdot ir atteikts), un iestādei šāds atkārtots iesniegums ir jāizskata pēc būtības un atkārtoti jālemj par labvēlīga administratīvā akta izdošanu vai neizdošanu (sk. *Senāta 2007. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. SKA-84/2007 (A42399505) 9.2. apakšpunktu, 2007. gada 5. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-304/2017 (A42187005) 12. punktu; K. Aperāne. 87. panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs Dr. iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 871.–873. lpp.*). Uz to pieteicējai norādīts arī Rīgas sociālā dienesta 2019. gada 30. aprīļa vēstulē Nr. RSD-19-4162-nd, proti, ja tiesa pieņems pieteicējai labvēlīgu nolēmumu, viņas mātei ir tiesības vērsties Rīgas sociālajā dienestā un lūgt izskatīt iespēju piešķirt vienreizēju pabalstu ģimenei sakarā ar bērna piedzimšanu. Gadījumā, ja iestāde, konstatējot spriedumā norādītos objektīvos apstākļus, kas liedza pieprasīt pabalstu sešu mēnešu laikā, joprojām atteiktu pabalsta piešķiršanu, pieteicējas mātei ir tiesības šos lēmumus apstrīdēt un pārsūdzēt, pārbaudīt to tiesiskumu tiesā. Savukārt izskatāmajā lietā tiesas kompetencē nav lemt par pieteicējai pienākošajiem pabalstiem zaudējumu veidā.

Ievērojot minēto, pieteikums daļā par neizmaksātajiem pabalstiem nav pamatots. Vienlaikus, ievērojot minētos

apstākļus, tiesa atzina par nepieciešamu precizēt pieteicējas prasījumu un taisīt spriedumu arī par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku, lai pieteicējas ģimene varētu īstenot savas tiesības un tiesiskās intereses, vēršoties iestādēs par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

[4.7] Pieteikumā norādīts, ka nodarīto zaudējumu veido arī izdevumi par pieteicējas medicīnas pakalpojumiem, kas bērnam, kuram piešķirts personas kods, tiek piedāvāti bez maksas – bērna vakcinācija (121,54 *euro*) un bērna profilaktiskā apskate (29 *euro*).

Tiesa konstatēja, ka lietas materiālos atrodas VSIA „Bērnu klīniskā universitātes slimnīca" rēķins un čeks par pieteicējai sniegtu pirmreizēju konsultāciju un vakcināciju 26 *euro* un vakcīnu 95,54 *euro*, kā arī AS „Veselības centru apvienība" čeks par ārstes I. Juškovas pieteicējai sniegtajiem maksas medicīnas pakalpojumiem par 24,50 *euro* un 4,50 *euro*.

Tiesa atsaucās uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 12. panta otro daļu, kas noteic, ka bērnam ir tiesības uz bezmaksas veselības aprūpi, ko nosaka valsts programma. Līdz ar to, ja pieteicēja no dzimšanas brīža būtu atzīta par Latvijas nepilsoni, viņai būtu piešķirts personas kods un viņa būtu reģistrēta Iedzīvotāju reģistrā, pieteicēju būtu iespējams reģistrēt pie ģimenes ārsta, viņai būtu iespējams nodrošināt bezmaksas ārsta apskates un vakcīnas. Ievērojot minēto, pieteicējas mātei zaudējumi šajā daļā ir radušies tiešā cēloniskā sakarībā ar pārsūdzēto lēmumu, kas šīs sekas ir nenovēršami radījis. Tādējādi pieteicējas ģimenei ir atlīdzināmi zaudējumi 150,54 *euro* (121,54+29=150,54) par izdevumiem par pieteicējai sniegtajiem medicīnas pakalpojumiem.

[4.8] Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8. panta 1. punktu nemantiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas. Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11. panta trešā daļa paredz, ja ar prettiesisku administratīvo aktu privātpersonai ir nodarīts būtisks tiesību aizskārums, nemantiskā kaitējuma esība ir uzskatāma par pierādītu.

[4.9] Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes atteikums atzīt pieteicēju par Latvijas nepilsoni radīja pieteicējai un viņas ģimenei nelabvēlīgas sekas, ilgstoši liedzot personas koda piešķiršanu un reģistrāciju Iedzīvotāju reģistrā. Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 4. panta trešo daļu bērnam piešķirts personas kods ir nosacījums valsts sociālās palīdzības saņemšanai, tostarp lai pretendētu uz bērna piedzimšanas pabalstu, bērna kopšanas pabalstu un ģimenes valsts pabalstu. Tāpat saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 12. panta otro daļu bērnam ir tiesības uz bezmaksas veselības aprūpi, ko nosaka valsts programma. Tādējādi personas koda neesība un nereģistrēšana Iedzīvotāju reģistrā bija cēlonis tam, ka pieteicēja māte ilgstoši nav varējusi realizēt likumā garantētās tiesības uz sociālo palīdzību, kā arī nodrošināt bezmaksas veselības aprūpi pieteicējai. Lai arī izskatāmajā lietā tika piemērots pagaidu noregulējums, ar kuru pieteicēja līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim ir atzīta par Latvijas nepilsoni, pieteicējai ir piešķirts personas kods un viņa ir reģistrēta Iedzīvotāju reģistrā, šāds pieteicējas un viņas ģimenes tiesību aizskārums ir bijis gana ilgstošs un tādējādi būtisks. Starp pārsūdzēto lēmumu un kaitīgajām sekām pieteicējas ģimenei pastāv objektīva saikne, tās ir ciešā cēloņsakarībā ar atteikumu atzīt pieteicēju par Latvijas nepilsoni. Ievērojot minēto, pieteicējas ģimenei ir radīts nemantiskais kaitējums.

[4.10] Tiesa, atsaucoties uz Senāta praksi, Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14. panta pirmo un otro daļu, kā arī Administratīvā procesa likuma 94. panta ceturto daļu, atzina, tā kā ar prettiesiska administratīvā akta izdošanu pieteicējas vecākiem ir radīts būtisks tiesību aizskārums, pamatprasījuma apmierināšana kā sākotnējā stāvokļa atjaunošana vai atvainošanās konkrētajā gadījumā nav uzskatāma par efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli. Pieteicējas ģimenei atbilstīgs atlīdzinājums nosakāms naudā.

[4.11] Tiesiskās vienlīdzības princips prasa tiesai pielikt pūles, lai līdzīgi gadījumi tiktu izlemti līdzīgi, jo procesa dalībniekiem ir tiesības sagaidīt un paļauties, ka tie tiesā saņems vienādu attieksmi visos līdzīgos gadījumos. Tādēļ, nosakot atlīdzinājuma apmēru, ir jāņem vērā līdzīgās lietās piespriestā atlīdzinājuma apmērs. Vienlaikus kaitējuma apmērs nav nosakāms pilnīgi vienāds visās vienas kategorijas lietās; pat ja nedaudz, tomēr var atšķirties katras lietas apstākļi – gan laika posms, kādā bērns faktiski nebija reģistrēts, gan katras ģimenes individuālie apstākļi un to saistība ar nereģistrēšanas faktu, gan brīdis, kad tiek taisīts spriedums par atlīdzinājuma piešķiršanu, kas arī var būt nozīmīgs, ņemot vērā naudas vērtības izmaiņas (*sk. Senāta 2011. gada 6. maija sprieduma lietā Nr. SKA-155/2011 (A42554406) 14. punktu*). Tiesa konstatēja, ka administratīvajā lietā Nr. A42514306 tika atlīdzināts bērna vecākiem nodarītais morālais kaitējums 700 lati (996,01 *euro*) katram, administratīvajā lietā Nr. A42518106 tika atlīdzināts personiskais kaitējums bērna mātei sakarā ar stresa izraisītu laktācijas zudumu bērna zīdīšanas periodā 1500 lati (2134,31 *euro*), kā arī morālais kaitējums solidāri 1400 lati (1992,02 *euro*). Savukārt administratīvajā lietā Nr. A42554406 tika atlīdzināts personiskais kaitējums bērna mātei 1000 lati (1422,87 *euro*) un bērna tēvam 900 lati (1280,58 *euro*), bet administratīvajā lietā Nr. A420145619 – bērna vecākiem morālais kaitējums solidāri 2000 *euro* (spriedums nav stājies spēkā).

[4.12] Tiesa atzina, ka atrašanās ievērojamu laiku neziņas stāvoklī un tiesiskā nenoteiktība, iestādei ilgstoši neizdodot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu, kā tas noticis izskatāmajā lietā, pieteicējas mātei radīja grūtības un negatīvus pārdzīvojumus. Ievērojot citās administratīvajās lietās noteikto atlīdzinājuma apmēru un ņemot vērā, ka izskatāmajā lietā tika noteikts pagaidu noregulējums, ar kuru pieteicēja iespējami savlaicīgi tika atzīta par Latvijas nepilsoni, tādējādi pārtraucot ilgstošās pieteicējas ģimenes neērtības, kā arī pieteikumā ietverto nemantiskā kaitējuma novērtējumu, tiesa uzskatīja, ka taisnīgs un nodarītajam aizskārumam atbilstošs atlīdzinājums pieteicējas ģimenei nosakāms 1000 *euro*.

[5] Pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 24. oktobra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par zaudējumu (vecāku pabalsta, bērna kopšanas pabalsta un Rīgas pašvaldības vienreizējā

pabalsta ģimenei sakarā ar bērna piedzimšanu) atlīdzināšanu.

Apelācijas sūdzībā pieteicēja nepiekrīt tiesas secinājumam, ka pieteicējai ir tiesības un pienākums pieprasīt neizmaksāto naudu nevis no atbildētāja, bet no sociālajiem dienestiem, uzsākot jaunu administratīvo procesu iestādē un nepieciešamības gadījumā arī tiesā. Tāda stāvokļa atjaunošana, kāda pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, šajā gadījumā ir pabalstu izmaksa pilnā apjomā, t.i., tādā apjomā, kā būtu izmaksāts gadījumā, ja personas kods būtu piešķirts bērnam no dzimšanas brīža. Pieteicējas ieskatā viņas prasījums kompensēt zaudējumus no atbildētāja līdzekļiem atbilst gan Administratīvā procesa likuma 94. panta ceturtās daļas nosacījumiem, gan Senāta judikatūrai.

Apelācijas sūdzībā pieteicēja precizē zaudējumu apmēru, norādot, ka viņai ir radīti zaudējumi 4646 *euro* apmērā.

[6] Pārvalde paskaidrojumā par pieteicējas apelācijas sūdzību norāda, ka tā ir nepamatota un noraidāma, pamatojoties uz spriedumā norādītajiem argumentiem.

[7] Apgabaltiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304. panta pirmajai daļai izskatīja lietu rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus to kopsakarā, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[9] Administratīvā rajona tiesa ar 2019. gada 29. oktobra spriedumu pieteikumu daļēji apmierināja, atzīstot pārsūdzēto lēmumu par prettiesisku un uzliekot par pienākumu pārvaldei izdot administratīvo aktu, ar kuru pieteicēja tiktu atzīta par Latvijas nepilsoni. Tāpat pārvaldei uzlikts par pienākumu atlīdzināt nemantisko kaitējumu 1000 *euro* un zaudējumus 150,54 *euro*. Pārējā daļā pieteikums noraidīts.

Pieteicēja iesniegusi apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 24. oktobra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteicējas pieteikums par zaudējumu (vecāku pabalsta, bērna kopšanas pabalsta un Rīgas pašvaldības vienreizējā pabalsta ģimenei sakarā ar bērna piedzimšanu) atlīdzināšanu. Apmierinātajā daļā pirmās instances tiesas spriedums nav pārsūdzēts, tādējādi šajā daļā spriedums ir stājies spēkā.

Līdz ar to apgabaltiesa izskata pieteikumu tikai daļā par zaudējumu (vecāku pabalsta, bērna kopšanas pabalsta un Rīgas pašvaldības vienreizējā pabalsta ģimenei sakarā ar bērna piedzimšanu) atlīdzināšanu.

[10] Administratīvā apgabaltiesa, pārbaudījusi un novērtējusi lietā iesniegtos pierādījumus, izvērtējusi apelācijas sūdzībā minētos argumentus, secina, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums pārsūdzētajā daļā ir pareizs un pietiekams, pirmās instances tiesa ir noskaidrojusi visus būtiskos lietas apstākļus un sniegusi tiem pareizu juridisko novērtējumu, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas spriedumā izteiktajai motivācijai pārsūdzētajā daļā (sk. šā sprieduma 4.5–4.6. punktu) un atkārtoti to nenorāda.

Par apelācijas sūdzības argumentiem apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[11] Pieteicēja nepiekrīt tiesas secinājumam, ka pieteicējai ir tiesības un pienākums pieprasīt neizmaksāto pabalstus nevis no atbildētāja, bet no sociālajiem dienestiem, uzsākot jaunu administratīvo procesu iestādē un nepieciešamības gadījumā arī tiesā.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība — objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas.

Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7. pantā pirmajai daļai mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pametums, kas cietušajam radies iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ.

Kā to jau pamatoti norādīja pirmās instances tiesa, atteikums atzīt pieteicēju par nepilsoni un tam sekojošā personas koda nepiešķiršana nevar ietekmēt pieteicējas mātes tiesības saņemt normatīvajos aktos noteiktos sociālos pabalstus. Proti, valsts vai pašvaldības nepiešķirtie pabalsti nav uzskatāmi par cietušajam radušos zaudējumu, kas ir radies iestādes rīcības rezultātā. Izskatāmajā gadījumā atteikuma atzīt pieteicēju par nepilsoni prettiesiskuma konstatēšana, ir pamats pieteicējas mātes tiesībām vērsties kompetentajās iestādēs, prasot pabalsta piešķiršanu par laiku, par kuru pabalsts nepamatoti nav izmaksāts.

Apgabaltiesa no lietas materiāliem konstatē, ka pieteicējas māte ir risinājusi jautājumu par pabalstu piešķiršanu, vēršoties Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā. Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2019. gada 31. maija lēmumu Nr. /numurs/ pieteicējas mātei piešķirts bērna piedzimšanas pabalsts, ar 5. jūnija lēmumu Nr. /numurs/ piešķirts vecāku pabalsts, savukārt ar 6. jūnija lēmumu Nr. /numurs/ piešķirts bērna kopšanas pabalsts. Secīgi jautājumu par nesaņemtajiem pabalstiem pilnā apmērā pieteicējas māte varēja risināt, apstrīdot lēmumus, ar kuriem piešķirti pabalsti daļā, ko pieteicējas māte nav darījusi. Apgabaltiesa norāda, ka prasījums par neizmaksātajiem pabalstiem nav konkrētā administratīvā procesa priekšmets, bet ir risināms cita administratīvā procesa ietvaros.

[12] Apgabaltiesa nevar pierist pieteicējai, ka prasījums kompensēt zaudējumus no atbildētāja līdzekļiem atbilst

Administratīvā procesa likuma 94. panta ceturtās daļas nosacījumiem, kā arī Senāta 2008. gada 4. novembra spriedumā lietā Nr. 470/2008 un 2010. gada 16. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-10/2010 paustajām atziņām par prevencijas nodrošināšanu.

Administratīvā procesa likuma 94. panta pirmā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Tātad no minētā izriet, ka Administratīvā procesa likuma 94. panta ceturtajā daļā ir noteikti tikai veidi, kā atlīdzināt privātpersonai nodarītos zaudējumus, taču minētā norma nav uzskatāma par pamatu zaudējumu atlīdzināšanai. Secīgi pamats zaudējumu atlīdzināšanai ir cēloņsakarība starp iestādes prettiesisko rīcību un personai radītajām sekām.

Kā jau apgabaltiesa norādīja, valsts vai pašvaldības nepiešķirtie pabalsti nav uzskatāmi par cietušajam radušos zaudējumu, kas ir radies pārvaldes rīcības rezultātā, proti, nav tiešā cēloņsakarībā ar pārsūdzēto lēmumu. Līdz ar to izskatāmajā gadījumā nav pamata zaudējumu atlīdzināšanai. Arī fakts, ka atlīdzinājumam ir preventīva funkcija, lai atturētu pārkāpējus no līdzīga pārkāpuma nākotnē, izskatāmajā gadījumā nepamato pieteicējas prasījumu.

R e z o l u t ī v ā d a ļ a

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309. pantu, 329. panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

n o s p r i e d a :

noraidīt /pers. A/ pieteikumu daļā par mantisko zaudējumu 4646 *euro* apmērā atlīdzināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente *(paraksts)* V. Zommere
Tiesnese *(paraksts)* I. Amona
Tiesnese *(paraksts)* K. Kalvāne